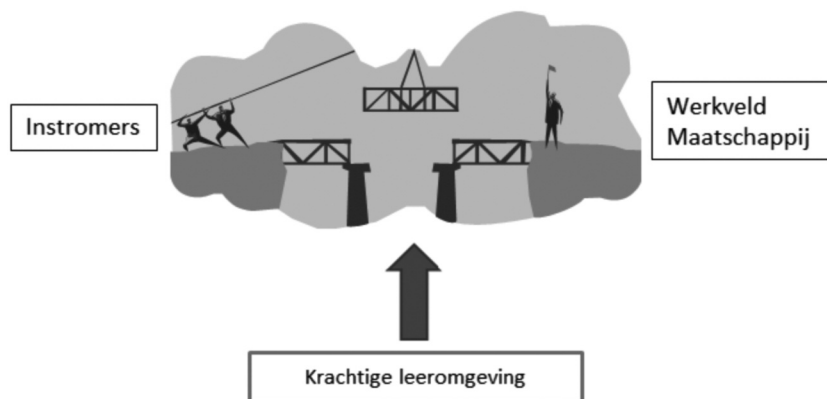

*Leen Schelfhout, Gert Vanthournout, Debbie Van Loo & Ann de Roover
Artesis Plantijn Hogeschool, Antwerpen
Contact: Leen.schelfhout@ap.be
Gert.Vanthournout@ap.be
Debbie.Vanloo@ap.be
Ann.deroover@ap.be*

Het KAMELEON-model: een praktijkgericht model voor het realiseren van een brede focus in lesgeven

1. Probleemstelling

Lesgevers in het hoger onderwijs staan voor een stevige uitdaging. Door de democratisering van het Vlaamse hoger onderwijs worden groepen groter en de diversiteit onder studenten neemt toe (Vlaams Ministerie voor Onderwijs en Vorming 2014). Van lesgevers wordt verwacht dat ze een krachtige en toegankelijke leeromgeving opzetten, waarin alle studenten kunnen uitgroeien tot zelfbewuste, autonome en gemotiveerde participanten van het werkveld en de maatschappij (zie Figuur 1; Burgstahler & Cor 2008; Coertjens, Lardon & Vanthournout 2009). Diezelfde maatschappelijke en economische realiteit vraagt vandaag aan het hoger onderwijs om, naast voor vakken, ook meer aandacht te hebben voor (beroeps)competenties (Cornford 2002). De huidige context van het hoger onderwijs daagt lesgevers dan ook uit om verder te kijken dan hun vak- en leerinhouden en om een brede focus in lesgeven aan te nemen, waarbij ze oog hebben voor ‘(verschillen in) taal- en communicatievaardigheden’ (Van der Westen 2010), ‘motivatie’ (Vansteenkiste, Lens, Donche & Van Petegem 2006), ‘leerstrategieën’ (Vanthournout, Van de Mosselaer, Donche, & Vansteenkiste 2016), ‘generieke beroepscompetenties’ (Kyndt e.a. 2014) en ‘de persoonlijke ontwikkeling van studenten’. Een dergelijke brede focus vraagt vaak bijkomende professionele ontwikkeling en inspanningen van lesgevers, wat spanning oplevert met de hoge werkdruk die ze reeds ervaren.

Figuur 1 – Opleiding als brug tussen instromers en werkveld en maatschappij.

2. Het KAMELEON-model

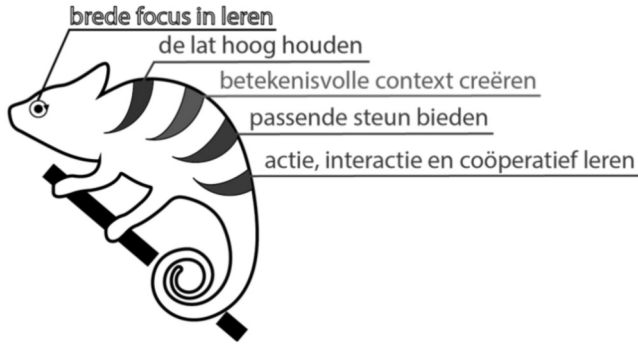
De nood aan didactische handvatten die een antwoord geven op de uitdagingen is groot. Vanuit heel wat onderwijsvisies, theorieën en onderwijsmodellen worden suggesties gedaan. Artesis Plantijn Hogeschool (AP Hogeschool) kiest bewust voor vier theoretische modellen (Tabel 1) en inventariseerde de didactische suggesties. Hoewel de modellen een specifieke invalshoek kiezen, is er tussen de didactische suggesties die deze modellen vooropstellen vaak een grote overlap. Het geven van feedback, bijvoorbeeld, speelt een grote rol bij het ontwikkelen van zowel leercompetenties als taalcompetenties en blijkt ook een stimulans voor de motivatie van studenten.

Model	Invalshoek	Basiswerk
<i>Universal Design for Learning</i>	Verzorgen van inclusief onderwijs	Burgstahler & Corry 2008 Nelson 2013
Taalgericht vakonderwijs Taalontwikkelen lesgeven	Ontwikkelen van taalcompetenties	Hajer & Meestringa 2011 Van der Westen 2010
Visible learning	Verhogen van leerrendement	Hattie 2008
Zelfdeterminatietheorie (<i>Basic Needs theory</i>)	Stimuleren van motivatie	Vansteenkiste e.a. 2006

Tabel 1 – Modellen, invalshoeken en basisreferenties.

Uit de verschillende suggesties ontwikkelde de AP Hogeschool het KAMELEON-model: Kansen op MEer Leren in ONderwijs. Hoewel de kameleon één grondvorm heeft, kan hij zich aanpassen aan de omgeving. Dat geldt ook voor het KAMELEON-model. De grondvorm bestaat uit één uitgangspunt (de brede focus in lesgeven) en vier

basispijlers (zie Figuur 2). De veranderlijkheid zit hem in het feit dat lesgevers diezelfde basispijlers kunnen gebruiken om gericht te werken aan ‘taalcompetenties’, ‘leercompetenties’, ‘motivatie’, ‘sociale vaardigheden’ of aan een combinatie hiervan. Afhankelijk van de specifieke focus kleurt het model anders.

Figuur 2 – Het KAMELEON-model: 1 uitgangspunt en 4 basispijlers.

3. Basispijlers en didactische suggesties

Om de vier basispijlers verder te kunnen concretiseren, werden ze geoperationaliseerd in drie didactische suggesties voor elke pijler (Tabel 2). Bij de keuze voor deze suggesties werd expliciet gekozen voor richtlijnen die zowel bij kleine als bij grote groepen studenten implementeerbaar zijn. Werken aan deze competenties doet het model vanuit een inclusief standpunt: de suggesties betekenen voor alle studenten een meerwaarde.

Pijler	Didactische suggesties
Leg de lat hoog	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Suggestie 1:</i> stel hoge verwachtingen • <i>Suggestie 2:</i> communiceer duidelijk over deze verwachtingen • <i>Suggestie 3:</i> help studenten die verwachtingen te bereiken via leerroutes en differentiatie
Creëer een betekenisvolle context	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Suggestie 1:</i> benadruk de relevantie en waarde van leerinhouden en leeractiviteiten • <i>Suggestie 2:</i> bied informatie op verschillende manieren aan • <i>Suggestie 3:</i> besteed aandacht aan de transfer tussen onderdelen
Bied passende steun	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Suggestie 1:</i> geef feedback • <i>Suggestie 2:</i> demonstreer en geef voorbeelden • <i>Suggestie 3:</i> bied hulpmiddelen aan
Zet in op actie, interactie en samenvatting	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Suggestie 1:</i> werk aan gemeenschappelijke doelen voor groepen en bouw individuele aansprakelijkheid in • <i>Suggestie 2:</i> run het spel van vraag en antwoord • <i>Suggestie 3:</i> wissel het aanbieden van informatie en de verwerking ervan af

Tabel 2 – Basispijlers en didactische suggesties van het KAMELEON-model.

4. Gebruik van het KAMELEON-model aan de AP Hogeschool

In de eerste plaats is het KAMELEON-model een flexibel en hanteerbaar praktijkmodel dat een vereenvoudiging nastreeft van het kluwen van didactische impulsen die antwoorden zoeken op de uitdagingen van het onderwijs in de 21ste eeuw. Voor collega's trapt het soms open deuren in. Het model pretendeert echter niet om innovatief te zijn tegenover andere modellen. Als er al iets vernieuwends aan zou zijn, dan is het dat het over de grenzen van modellen heen kijkt en de gezamenlijke goede ideeën samenbrengt. Bovendien stimuleert het de samenwerking over de grenzen van ondersteunende diensten, expertisedomeinen en opleidingen heen en creëert het een eenduidige invalshoek.

Het KAMELEON-model vormt de ruggengraat van de didactische ondersteuning en van de professionaliseringsactiviteiten aan de AP Hogeschool. Zo vormt het de rode draad doorheen de brede reeks workshops rond 'inclusief, taalondersteunend en activerend lesgeven' aan de hogeschool en in een professionaliseringstraject binnen de Academie voor Schone Kunsten. Vanaf september wordt het als referentiekader gebruikt in het vierjarige project *LeerKRACHT* dat onder meer tot doel heeft een innovatietraject bij de lerarenopleiding secundair onderwijs te initiëren en te onderzoeken.

Deze activiteiten bewijzen hopelijk de bruikbaarheid van het model en genereren mogelijk een aantal *good practices*. In het ideale geval zal het KAMELEON-model op

termijn deel gaan uitmaken van het standaard onderwijskundig jargon aan de Artesis Plantijn Hogeschool.

Referenties

- Burgstahler, S. & R. Cory (2008). *Universal design in higher education. From principles to practice*. Cambridge: Harvard education press.
- Coertjens, L., F. Lardon & G. Vanthournout (2009). 'Activerend werken tijdens contactmomenten'. In: P. Van Petegem (red.). *Praktijkboek activerend hoger onderwijs*. Tiel: Lannoo Campus, p. 86-117.
- Cornford, I. (2002). "Learning-to-learn strategies as a basis for effective lifelong learning". In: *International journal of Lifelong Education*, 21 (4), p. 357-368.
- Hajer, M. & T. Meestringa (2011). *Handboek taalgericht vakonderwijs*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Hattie, J. (2008). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.
- Kyndt, E., I. Janssens, L. Coertjens, D. Gijbels, V. Donche & P. Van Petegem (2014). "Vocational education students' generic working life competencies: developing a self-assessment instrument". In: *Vocation and Learning*, 7 (3), p. 365-392.
- Nelson, L.L. (2013). *Design and deliver. Planning and Teaching using Universal Design for Learning*. Baltimore: Brookes Publishing.
- Van der Westen, W. (2010). 'Met het accent op taalleerstrategieën en een actieve leerhouding: taalbeleid in de Haagse Hogeschool'. In: E. Peters & T. Van Houtven (red.). *Taalbeleid in het hoger onderwijs: de hype voorbij?* Leuven: Acco, p. 177-191.
- Vansteenkiste, M., W. Lens, V. Donche & P. Van Petegem (2006). 'Motivatie in de klas'. In: K. Verschueren & H. Koomen (red.). *Handboek Diagnostiek in leerlingenbegeleiding*. Antwerpen: Garant, p. 135-142.
- Vanthournout, G., H. Van de Mosselaer, V. Donche & M. Vansteenkiste (2016). 'Discovering and strengthening learning strategies and motivation using the Lemo-instrument'. In: P. Bonne & D. Nutt (eds.). *Ten times the first year. Reflections on ten years of the European First Year Experience conference*. Tiel: Lannoo Campus, p. 53-70.
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2014). *Vlaams onderwijs in cijfers 2013-2014*. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.